

Autoreferát

Jiří Michalík, *Robert Fludd a Johannes Kepler: dvě podoby platónské tradice*

Předložená práce rekapituluje myšlenkový spor mezi Johannesem Keplerem a Robertem Fluddem. Tento spor lze nahlížet ve více rovinách: např. jako vědecko-metodologický konflikt mezi proponentem matematické přírodovědy, zdůrazňujícím kvantitativní strukturu skutečnosti a obhájcem renesanční tradice přírodní filosofie, pro kterého byla důležitější její kvalitativní stránka. Lze však na něj pohlížet i z hlediska sporu mezi dvěma verzemi novoplatónské metafyziky, a to pojetím založeným na zdůrazňování matematicko-geometrické linie filosofického myšlení a mezi pojetím, které kladlo větší důraz na náboženskou a mystickou zkušenost. Nebo se spíše jednalo o spor jednoho ze zakladatelů moderní vědy s představitelem „starého“ předvědeckého paradigmatu? Či to snad byl spor erbovní postavy moderní racionální astronomie s pseudovědeckým obhájcem paracelsiánské medicíny a rozenkruciánských manifestů? Nebo jej můžeme vnímat jako spor teoretického matematika a astronoma, který byl zastáncem heliocentrismu s lékařem a alchymistou, který obhajoval tradiční geocentrismus? Kepler s Fluddem se rovněž neshodli v interpretaci důležitosti antických autorit a významu filosofické či vědecké tradice nebo ve svém pochopení hudební harmonie. Neshodli se také na tom, jak interpretovat Písmo a především knihu Genesis, ve které Fludd, autor „Mojžišské filosofie“ (Mosaicall Philosophy), viděl nejen teologický a kosmogonický, nýbrž i přírodovědecký spis.

Základní intencí této knihy je ukázat, že přes všechny uvedené rozdíly mají oba myslitelé daleko více společného, než je první pohled patrné. V tomto ohledu je charakteristické, že toto „společné“ bylo vnímáno více jejich současníky, než badateli ve 20. stol. I když tito současníci byli vůči oběma kritičtí, nelze si nepovšimnout, že např. M. Mersenne je oba zasazuje do téže tradice renesanční filosofie přírody a Fludd ve své obhajobě vůči Mersennovým útokům brání i Keplera jako svého filosofického souputníka. V nelehkém úsilí ukázat fundamentální příbuznost mezi myšlením obou myslitelů, která je založena na jejich příslušnosti k novoplatónské tradici, se nemohu nevyhnout podrobné analýze jejich myšlenkových východisek a vnímání světa. V jednotlivých kapitolách, jejichž struktura je podřízena komparativnímu účelu práce, zkouším analyzovat Keplerovy a Fluddovy názory na Boha a stvoření, na vesmír, na pozemský svět a na člověka.

Ve druhé části své studie se věnuji samotnému představení sporu mezi Fluddem a Keplerem na základě analýzy argumentů jednotlivých spisků. V závěru práce sleduji důležité dozvuky Fluddova sporu s Mersennem a Gassendim, které podle mého názoru lépe umožňují pochopit Keplerovy a Fluddovy intence které stály v pozadí jejich filosofického dialogu.

Jedna z hlavních tezí přeložené práce zní, že názorové rozdíly mezi oběma mysliteli lze identifikovat spíše jako rozdíly v rámci jednoho a téhož paradigmatu než jako rozdíly mezi

paradigmaty. Ačkoliv v Keplerově myšlení nalezneme jednotlivé prvky, které jej řadí mezi první moderní vědce (např. důraz na kvantifikaci), najdeme zde i jiné, „anachronické“, které jej s „nemoderním“ Fluddem naopak sblíží (např. koncepce duše světa a oživeného vesmíru). Jedním z klíčových interpretačních argumentů při analýze rozdílu mezi „starým“ a „novým“ je otázka definice pojmu modernity. Pečlivá reflexe sporu Fludd-Kepler však ukazuje, že při bližším pohledu se pojem „moderní“ stává poměrně neostrým. Ačkoliv Kepler byl bezpochyby jedním z nejvýznamnějších novověkých vědců, který si svou „novost“ uvědomoval, přesto více méně ignoroval jeden z nejdůležitějších rysů moderní vědy, totiž její pochopení experimentu jako falsifikačního kritéria pro ověřování vědeckých hypotéz. V tomto ohledu byl Fludd moderní vědě naopak blíže, i když jeho pojetí experimentu, jemuž ve svých spisech věnuje hodně prostoru, nelze ještě označit za zcela „moderní“. Podobně i Fluddova harmonická koncepce se nakonec ukázala jako „modernější“ než Keplerova, a to z toho důvodu, že připouštěla disonantní tóny. Rovněž Fluddovo pojetí krevního oběhu, byť ne zcela Harveyovské, se ve sporu s jeho „moderními“ oponenty, jako např. Gassendi, ukázalo jako „modernější“.

V podobném duchu lze argumentovat, že Kepler byl sice novátorem v astronomii, ale Fludd samotný se přihlásil k paracelsiánské medicíně, jež, i podle Keplera samotného, představovala v rámci této vědy revoluční změnu.

Myšlenkovou podobnost mezi oběma protagonisty této nesmírně zajímavé diskuse tedy vysvětlují na základě příslušnosti ke stejné metafyzické tradici, jejíž povaha ovlivnila i základní charakter jejich filosofické argumentace. Oběma myslitelům je společný nejen novoplatónský ontologický rámec, nýbrž i teologická zakotvenost jejich myšlení, jež s novoplatonismem úzce souvisí (ostatně, Kepler byl vzděláním teolog). Domnívám se, že tento určující prvek sporu Fludd-Kepler byl v dosavadním bádání o jejich dialogu málo zvýrazněn. Naopak jiné prvky tohoto sporu, jako např. konflikt o prioritu čísel, byly spíše přeceňovány. Stejně mylná je i domněnka, že Fluddův filosoficko-encyklopedický systém byl konstruován jako alternativa k nastupujícímu paradigmatu moderní vědy. Toto paradigma však nebylo v té době ještě jasně definováno, přičemž Keplera, navzdory jeho epochálnímu vědeckému dílu, do něj můžeme zařadit jen s velkými obtížemi.